

UKK-luento Paasikivi-seurassa 13.9.2016

Arvoisat Paasikivi-seuran jäsenet, hyvät naiset ja herrat.

Kuten tunnettua, viime vaalikaudella puolustusvoimissa toteutettiin laaja rakenteellinen uudistus, puolustusvoimauudistus, joka oli puolustuksemme suurin alasajo sitten toisen maailmansodan päättymisen. Varuskuntia lakkautettiin, johtamistasoja karsittiin ja toimintoja keskitettiin. Niin rauhan ajan kuin sota-ajankin henkilöstömäärää supistettiin. Uudistuksessa sodan ajan vahvuus pudotettiin kertarysäyksellä 350.000:sta 230.000:een.

Perusteet puolustusvoimauudistuksen toteutukselle olivat ennen kaikkea taloudelliset, eivät operatiiviset. Puolustusvoimien menorakenne oli vuosien saatossa ajautunut selkeään epätasapainoon. Syynä oli materiaali-, henkilöstö- ja kiinteistökustannusten voimakas nousu. Puolustusvoimilla ei ollut enää varaa ylläpitää silloisia rakenteita. Tässä mielessä puolustusvoimauudistus oli tarpeen. Välttämättömyydestä tehtiin hyve.

Edellisen hallituksen puolustusvoimiin kohdistamat rajut lisäsäästöt sen sijaan eivät olleet tarpeen. Puolustusvoimien budjettitasapainoon olisi voitu pyrkiä tehdyillä rakenteellisilla uudistuksilla ja turvaamalla puolustusvoimille sen tarvitsema rahoitus. Sen sijaan edellinen hallitus päätti valtiontaloutta tasapainottaakseen leikata puolustusvoimien määrärahoja vielä kymmenellä prosentilla. Muihin hallinnonaloihin ei vastaavanlaista leikkausta kohdistettu.

Tehtyjen lisäleikkausten takia puolustusvoimauudistusta jouduttiin rahoittamaan materiaalihankkeita viivyttämällä ja karsimalla sekä toimintaa, koulutusta ja harjoituksia supistamalla. Tehtyjen lisäleikkausten takia meille syntyi materiaali- ja koulutusvajeet, joiden paikkaamiseen menee vielä vuosia.

Materiaalipuutteita meillä on muun muassa panssarintorjunnassa, ilmatorjunnassa, viesti- ja johtamisjärjestelmissä sekä ampumatarvikkeissa.

Valtiontalouden tila oli lisäleikkauksista päätettäessä huono. Sitä ei käy kiistäminen. Huono se on vielä tänäänkin, mutta voiko maanpuolustusta laiminlyödä edes taloudellisesti vaikeina aikoina? Puolustuskyvyn rakentaminen vaatii nimittäin pitkäjänteisyyttä. Äkkijarrutuksiin ei ole varaa. Puolustuksen alasajo käy käden käänteessä, mutta sen jälleenrakentaminen on vuosien, ellei vuosikymmenten työ.

Puolustusvoimiin kohdistettujen lisäleikkausten ajoitus ei olisi juuri voinut olla huonompi. Vuonna 2014, kaksi vuotta päätettyjen lisäleikkausten jälkeen, turvallisuustilanne Euroopassa alkoi nopeasti heiketä.

Ukrainan vallankumousta seurasi pienten vihreiden miesten, tai kohteliainen ihmisten, kuten Venäjä heitä nimitti, interventio Krimin niemimaalla. Venäjä liitti valtaamansa Krimin osaksi Venäjää ja antoi tukensa Itä-Ukrainan separatisteille. Ukrainassa alkoi sota, joka jatkuu edelleen, vaikka mediassa se onkin jäänyt jo koko lailla taka-alalle.

Lännessä Venäjän häikäilemätöntä toimintaa Ukrainassa ja yllättäen käynnistettyjä suuria sotilaallisia valmiusharjoituksia ei katsottu hyvällä. Krimin valtaaminen ja Venäjän osallisuus Itä-Ukrainan sotaan johtivat EU:n Venäjän vastaisiin pakotteisiin ja Venäjän asettamiin vastapakotteisiin. NATO puolestaan katkaisi sotilaallisen yhteistyön Venäjän kanssa ja lisäsi sotilaallista läsnäoloaan itäisissä jäsenmaissaan. Ilmassa alkoi olla kylmästä sodasta muistuttavia huuruja.

Venäjän ja lännen välejä on kiristänyt myös erilainen suhtautuminen Syyriassa jo kuudetta vuotta jatkuvaan sisällissotaan.

Niin Ukrainassa kuin Syyriassakin Venäjä on osoittanut, että sillä on sekä kykyä että halua käyttää sotilaallista voimaa tavoitteidensa ajamiseen. Keskittyneen valtarakenteen ansiosta Venäjä kykenee myös nopeaan päätöksentekoon, mikä tekee siitä vaikeasti ennakoitavan. Venäjän toimet ja nämä ominaisuudet ovat herättäneet runsaasti huolta, etenkin Venäjää lähellä

olevissa Baltian maissa. Muuttuneen turvallisuustilanteen seurauksena monet Euroopan maat ja NATO organisaationa alkoivatkin uudelleen kiinnittää huomiota oman alueensa sotilaalliseen puolustukseen.

Kylmän sodan jälkeen monet Länsi-Euroopan maat supistivat panostuksiaan oman alueensa puolustukseen ja sen sijaan keskittyivät kriisinhallintaan ja oman alueen ulkopuolella toteutettaviin operaatioihin. Asevoimia kehitettiin kansainvälisten operaatioiden vaatimusten mukaisesti. Nyt noissa maissa on ryhdytty tekemään korjausliikkeitä. Puolustusbudjetteja korotetaan, valmiutta parannetaan, harjoitusskenaarioita muokataan ja onpa moni maa, ainakin puheiden tasolla, ryhtynyt myös palauttamaan aiemmin lakkauttamaansa asevelvollisuutta muodossa jos toisessa.

Tehdyistä lisäsäästöistä huolimatta meillä Suomessa ei ole ollut tarvetta vastaaviin suuriin periaatteellisiin linjanmuutoksiin. Puolustusvoimien ykköstehtävänä on koko ajan säilynyt oman maan puolustaminen. Kriisinhallinta on nykyisten tehtävien tärkeysjärjestyksessä ollut vasta kolmannella sijalla, Suomen puolustamisen ja muille viranomaisille annettavan tuen jälkeen.

Olemme myös pitäneet kiinni yleisestä asevelvollisuudesta ja koko maan puolustamisesta. Puolustusratkaisumme on osoittautunut aikaa kestäväksi, vaikka sen perusteita onkin ylettömillä säästöillä yritetty rapauttaa.

Hyvät kuulijat

Vaikka peruslinjaa ei ole tarvinnut muuttaa, olemme mekin joutuneet reagoimaan muuttuneeseen tilanteeseen. Rajojemme läheisyydessä lisääntynyt sotilaallinen aktiviteetti ja ennakoitavuuden väheneminen edellyttävät meiltä aiempaa parempaa valmiutta.

Laajaan, osaavaan reserviin perustuva puolustusratkaisumme tuottaa meille kyllä sellaisen puolustuskyvyn, jota yksikään hyökkääjä ei voi sivuuttaa.

Nopeus on kuitenkin järjestelmämme Akilleen kantapää. Tähän asiaan nykyhallitus on pyrkinyt saamaan parannusta.

Heinäkuussa voimaan astui asevelvollisuuslain muutos, joka mahdollistaa reserviläisten aiempaa nopeamman palvelukseen käskemisen. Kun kyseessä on joustavan valmiuden kohottamiseksi toteutettava kertausharjoitus, on reserviläisten astuttava palvelukseen välittömästi, ilman kolmen kuukauden ennakkovaroitusaikaa. Jatkossa kolmen kuukauden aikaraja koskee vain normaaliin koulutuskiertoon perustuvia kertausharjoituksia.

Merkittävää tässä uudistuksessa on se, että reserviläisiä voidaan tilanteen niin vaatiessa käskeä palvelukseen ennaltaehkäisevästi jo ennen tilanteen eskaloitumista. Aiemmin reserviläisten nopea palvelukseen käskeminen oli mahdollista vasta kun maahan oli julistettu jo poikkeusolot.

Lakiuudistuksen yhteydessä myös kaksinkertaistettiin yksittäisiä reserviläisiä koskevat kertausharjoitusvuorokausien maksimimäärät. Tämä mahdollistaa reserviläisten koulutuksen aiempaa vaativampiin ja monipuolisempiin tehtäviin.

Olemme myös selkiyttäneet perusteita sille, miten varusmiehiä voidaan hyödyntää valmiudellisissa tehtävissä. Koulutuksessa olevat varusmiehet yhdessä palkatun sotilashenkilöstön kanssa ovat se resurssi, joka meillä joka päivä on käytettävissä valmiuden ylläpitoon.

On selvää, ettei varusmiehiä voida asettaa sellaisiin tehtäviin, joihin he eivät ole saaneet koulutusta. Koulutuksensa loppupuolella he ovat kuitenkin sotureita parhaasta päästä. Koulutuksessa opitut asiat ovat tuoreessa muistissa ja fyysinen kunto on hyvä. Valmiutemme parantui merkittävällä tavalla varusmiesten tehokkaamman käytön kautta.

Valmiuttamme avun vastaanottamiseen parantavat eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevat kansainvälisen avun antamiseen ja pyytämiseen liittyvät lakiesitykset. Esitysten tavoitteena on mahdollistaa, että Suomi voi täysimääräisesti osallistua kansainvälisten velvoitteiden mukaiseen

yhteistyöhön ja vastaanottaa sotilaallista apua, jos siihen joskus tarvetta ilmenee. Osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan on tarkoitus lisätä puolustusvoimien uudeksi tehtäväksi.

Oman puolustuskykymme kannalta tärkeämpi muutos on kuitenkin se, että esitetyt muutokset mahdollistavat ulkomaisen avun pyytämisen myös puolustusvoimiemme ykköstehtävään, Suomen puolustamiseen. Me annamme apua, kuten annoimme Ranskalle, mutta me edellytämme, että myös meitä autetaan, jos tarve niin vaatii

Hyvät naiset ja herrat

Esitykseni alussa jo totesin, että puolustuskyvyn rakentaminen ja ylläpito ovat pitkäjänteistä työtä. Suuret materiaalihankkeet kestävät useita vuosia ja hankittavan materiaalin elinkaaret ovat vuosikymmenten mittaisia.

Varusmiespalveluksessa koulutuksensa saavat miehet ja naiset säilyvät asevelvollisina reservissä aina 60 ikävuoteen asti.

Jotta pitkälle tulevaisuuteen vaikuttavat kehityssuunnitelmat kyetään laatimaan realistisesti, on myös puolustuspoliittisia linjauksia tehtävä useamman vuoden aikajänteellä. 1990-luvun puolivälistä saakka meille on vakiintunut käytäntö, että kunkin vaalikauden aikana istuva hallitus antaa eduskunnalle ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan selonteon, jossa esitetään tärkeimmät toiminnalliset linjaukset. Puolustuspoliittiset linjaukset ovat yleensä sisältyneet näihin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin selontekoihin, joskin vain pienenä osana kokonaisuutta.

Tällä kertaa hallitusneuvotteluissa päätettiin, että perinteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon lisäksi hallitus laatii myös erillisen puolustuspoliittisen selonteon. Selontekojen erottaminen omiksi kokonaisuuksikseen antaa meille aiempaa paremman mahdollisuuden pohtia, mitä muuttunut turvallisuustilanne tarkoittaa sotilaallisen maanpuolustuksen

kannalta. Puolustuselonteossa tullaan esittämään suunnittelun vaatimat linjaukset puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle.

On selvää, että puolustuspoliittisten ratkaisujen pitää istua Suomen laajempaan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan. Niinpä puolustuselonteon lähtökohdat nojaavat vahvasti jo aiemmin laadittuun ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Siinä on laveasti maalattu turvallisuusympäristön muutoksen kokonaiskuva, mutta puolustuselonteossa tätä kuvaa tarkennetaan erityisesti sotilaallisesta näkökulmasta.

Puolustuksen peruslinja käy ilmi jo ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka vastaa itse omasta puolustuksestaan, mutta tekee laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Meille keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat EU, NATO, muut Pohjoismaat sekä kahdenvälisesti Ruotsi ja Yhdysvallat. Suora lainaus selonteosta: ”Aseellisen hyökkäyksen torjumiseksi Suomi ylläpitää turvallisuusympäristöön suhteutettua kansallista puolustuskykyä ja jatkaa puolustusyhteistyötä.”

Näihin peruslähtökohtiin ei tulevassa puolustuselonteossa ole tarvetta puuttua. Ei myöskään puolustuksemme muihin perusfundamentteihin, yleiseen asevelvollisuuteen tai siihen periaatteeseen, että koko maata puolustetaan.

Puolustuskykymme on muodostettava jo rauhan aikana sellainen ennaltaehkäisevä kynnys, että mahdollinen aseellinen hyökkäys maahamme arvioidaan yksinkertaisesti liian kalliiksi.

Hyvät kuulijat

Suomen sotilaallinen puolustuskyky muodostuu kaikkien puolustushaarojen, eli maa-, meri- ja ilmavoimien suorituskykyjen muodostamasta kokonaisuudesta. Mikäli joku näistä ei ole kunnossa, ei Suomen sotilaallinen puolustuskaan toimi. Kaikkia puolustuksen eri osa-alueita on jatkuvasti ylläpidettävä ja kehitettävä. Ilman riittäviä resursseja se ei onnistu.

Yksi keskeisimmistä asioista, johon puolustusselonteossa on saatava selkeä linjaus, onkin tulevien vuosien resursointi. Edellisessä, vuoden 2012 ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa tämä jäi tekemättä.

Asian korjaamiseksi puolustusministeriö asetti vuonna 2013 asiaa selvittämään parlamentaarisen selvitysryhmän, joka loppuraportissaan päätyikin oikean suuntaiseen suositukseen. Selvitysryhmä, jota johti kansanedustaja Ilkka Kanerva ja jossa itsekin sain olla mukana, suositti loppuraportissaan, että puolustusvoimien materiaalihankintoihin varattuja määrärahoja nostetaan vuodesta 2016 alkaen asteittain 50 - 150 miljoonalla eurolla vuoteen 2020 mennessä.

Tämä esitys on nyt otettu huomioon sekä hallitusohjelmassa, budjetissa että tulevien vuosien kehyksissä. Ensimmäinen korotus tehtiin jo tälle vuodelle. Kyse ei kuitenkaan ole mistään tasokorotuksesta vaan ainoastaan viime vaalikaudella tehtyjen leikkausten osittaisesta palautuksesta.

On kuitenkin hyvä, että edes tämä vaatimaton taloudellisiin resursseihin liittyvä linjaus saatiin tehtyä ja että sille saatiin laaja parlamentaarinen tuki.

Nykytilanteessa vuonna 2014 tehty suositus näyttäytyy kuitenkin puutteellisena ja osin jo vanhentuneena.

Puutteellinen se on siksi, että selvitysryhmän tehtävänä oli keskittyä vain materiaalsen toimintakyvyn resursointiin.

Ryhmä ei ottanut kantaa puolustusvoimien toimintamenojen tasoon. Nyt laadittavassa puolustuselonteossa on tarkoitus tehdä tarvittavat linjaukset niin materiaali- kuin toimintamenobudjetoinninkin osalta. Vain näin toimimalla voimme antaa puolustusvoimille riittävät perusteet puolustuskyvyn pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Osin vanhentuneeksi selvitysryhmän suosituksen tekee turvallisuusympäristön viimeaikainen kehitys.

Selvitysryhmän työskentelyn jälkeen turvallisuusympäristömme on oleellisesti heikentynyt ja muuttunut entistä vaikeammin ennakoitavaksi. Puolustusvoimilta se on edellyttänyt uudenlaista toimintaa ja aiempaa parempaa valmiutta, mikä osaltaan kasvattaa toimintamenorahoitukseen jo ennestään kohdistuneita paineita. Nyt olemmekin tilanteessa, jossa myös toimintamenorahoitus on käynyt turvallisuusympäristön kehitykseen nähden riittämättömäksi.

Valmiuden parantaminen edellyttää myös materiaalihankintojen lisäämistä. Tätä ei riittävästi vielä selvitysryhmän toimikauden aikana osattu nähdä. Niinpä toimintamenoja on jouduttu suuntaamaan myös materiaalin ylläpidon edellyttämiin hankintoihin, muun muassa varaosiin. Kasvaneiden tarpeiden lisäksi menopaineita aiheuttaa myös edelleen jatkuva kustannusten nousu, jota puolustusvoimauudistus ei ilmiönä voinut poistaa.

Hyvät kuulijat

Normaalibudjettiin liittyvät resurssilinjaukset ovat äärimmäisen tärkeitä puolustusratkaisumme perusteiden ylläpitämiseksi.

Lisäksi joudumme ottamaan kantaa kahteen jo julkisuudessaakin paljon esillä olleeseen hankkeeseen. Nämä ovat merivoimien taistelualusten korvaamiseksi toteutettava Laivue 2020 -hanke ja ilmavoimien Hornet-kaluston korvaaminen uusilla monitoimihävittäjillä, niin sanottu HX-hanke.

Merivoimien nykyisistä taistelualuksista kuuden elinkaari päättyy 2020-luvun puolella välissä. Jotta meripuolustus tämänkin jälkeen säilyy suorituskykyisenä, on tilalle hankittava uutta kalustoa. Päätös uusien taistelualusten hankinnasta on tarkoitus tehdä vuonna 2018. Hankittavat taistelualukset räätälöidään Suomen olosuhteisiin sopiviksi ja kansallisen puolustuksen vaatimukset täyttäviksi.

Tärkeitä Suomen ympäristöön kytkeytyviä ominaisuuksia ovat esimerkiksi jäissäkulku- ja miinoituskyky. Hankittavissa aluksissa yhdistyvät kansallisen

puolustuksemme kannalta keskeiset kyvyt ympärivuotiseen pintatorjuntaan, miinoittamiseen, ilmatorjuntaan ja sukellusveneentorjuntaan.

Toinen, vielä mittaluokaltaan suurempi hanke liittyy ilmapuolustuksemme tulevaisuuteen. Ilmavoimien Hornet-kaluston elinkaari päättyy vuosien 2025 ja 2030 välillä. Päätös uusien monitoimihävittäjien hankinnasta on tehtävä vuonna 2021, jotta uudet koneet saadaan käyttöön vanhojen poistuessa.

Tulevat monitoimihävittäjät ovat tärkeä osa puolustuksemme kokonaisuutta aina 2060-luvun alkuun saakka. Ilmapuolustustehtävissä ne tarjoavat suojaa ja luovat toimintaedellytyksiä myös muille puolustushaaroille. Hankittavia koneita voidaan ilmasta maahan-roolissa käyttää myös kauaskantoiseen vaikuttamiseen. Kyseessä on kyky, joka kasvattaa merkittävästi puolustuksemme muodostamaa ennaltaehkäisevää pelotetta.

Puolustuksemme kokonaisuuden kannalta on erinomaisen tärkeää, että nämä strategiset hankkeet saadaan toteutettua suunnitellusti. Mittaluokaltaan kyse on kuitenkin niin suurista hankinnoista, ettei niitä voida rahoittaa normaalin puolustusbudjetin sisältä. Tarvittava rahoitus on kyettävä turvaamaan muilla järjestelyillä. Muussa tapauksessa seurauksena on tärkeimmän puolustushaaramme, maavoimien, näivettyminen.

Strategiset hankkeet ja puolustuksen muu kehittäminen eivät saa joutua kilpailemaan toistensa kanssa. Kyse ei ole vaihtoehtoisista vaan toisiaan täydentävistä kehityshankkeista. Puolustuksemme on uskottava vain, jos sen kaikki osa-alueet ovat kunnossa.

Hyvät kuulijat

Puolustusselontekoa laatiessamme arvioimme luonnollisesti kriittisesti myös puolustusvoimauudistuksen toteutumista ja tehtyjen rakenteellisten supistusten vaikutuksia.

Oma näkemykseni on, että supistusten tie on nyt kuljettu loppuun. Puolustusvoimauudistuksessa puolustusvoimien rakenne ja koko höylättiin ehdottomalle minimitasolle, osittain jopa sen alle.

Vaikka virheitä on tehty, ei uusia varuskuntia olla perustamassa eikä lakkautettuja ottamassa uudelleen käyttöön – ei ainakaan tällä vaalikaudella. Nykyinen varuskuntaverkko harjoitusalueineen mahdollistaa tämän hetkisten varusmiesikäluokkien koulutuksen, joten nykytilanteeseen lienee toistaiseksi tyytyminen.

Sodan ajan joukkojen osalta tilanne on toinen. Säästöhuumassa puolustusvoimien sodan ajan vahvuutta leikattiin enemmän kuin olisi ollut järkevää. Tämä virhe on syytä korjata mahdollisimman nopeasti. Muuttuneessa tilanteessa joudumme vakavasti harkitsemaan sodan ajan vahvuuden osittaista palauttamista.

Arvoisat kuulijat

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata maamme itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Keskeinen tavoite päämäärään pääsemiseksi on pysyä sotilaallisten konfliktien ulkopuolella.

Tavoitteeseen pääsemiseen pyritään ensisijaisesti aktiivisen, vakautta edistävän ulkopolitiikan keinoin sekä kattavan yhteistyön avulla.

Voimapolitiikan paluu ja sotilaallisen toiminnan aktivoituminen luovat kuitenkin epävakautta Suomen lähiympäristöön. Edes sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida sulkea pois. Siksi ulkopolitiikan ja diplomatian tueksi tarvitaan myös turvallisuusympäristöön suhteutettua, itsenäistä ja uskottavaa puolustuskykyä.

Puolustuskyvystä on pidettävä huolta niin taloudellisesti hyvinä kuin huonoinakin aikoina. Puolustuskyvyn rakentaminen on pitkäjänteistä työtä.

Kiitos